

KNNV Utrecht PWG Nieuws 125 (januari 2021)

Contactpersonen:

hooilandjes	Richard Janzen tel: 06-81758445	rwjanzen@hotmail.nl
PWG-avonden	Renee Lommen tel. 06-14621687	activiteiten@utrecht.knnv.nl
Amelisweerd	Grietje Vlasma tel. 06-23963920	g_vlasma@online.nl

- 1 Agenda jaarvergadering
- 2 Kleurkeur in Utrecht van Gitty Korsuize
- 3 Publieksexcursie Vechtoeverpark

1 Agenda

- 1 Welkom
- 2 Terugblik op 2020
- 3 Activiteitenkalender 2021 zie bijlage
- 4 Vragen over Kleurkeur in Utrecht Gitty Korsuize
- 5 Publieksexcursie Vechtoeverpark
- 6 Beschermde planten markeringsplan Lianne van Woerden
- 7 Rondvraag

2 Kleurkeur in Utrecht Gitty Korsuize

Wat is Kleurkeur?

De essentie van Kleurkeur is insectvriendelijk maaibeheer, vastgelegd in een keurmerk. Met de toenemende aandacht voor biodiversiteit in Nederland worden er vaak al algemene uitgangspunten voor het insectenvriendelijk beheer gehanteerd, zoals gefaseerd maaien, geen bestrijdingsmiddelen, niet klepelen, maaisel een aantal dagen laten liggen. Maar ieder gebied is anders; rijke klei of schraal zand, zonnig of schaduw, verstoring door mensen, invasieve exoten. Er is altijd maatwerk nodig om tot de meest optimale insectrijke plek te komen. Het maaibeheer vraagt daarom om een gezamenlijk plan om de juiste beheermethoden te kiezen en deze ook te kunnen evalueren.

Veel gemeenten maaien al gefaseerd, voor meer vlinders en meer bloemen. Waarom dan toch een keurmerk? Een keurmerk maakt de insectvriendelijke ambities concreet en meetbaar. Gemeente en aannemer nemen insectvriendelijk beheer serieus door zich te committeren aan de uitgangspunten. Deskundigheid bij alle partijen is een voorwaarde. Monitoring en samenwerking is noodzakelijk om de insectenrijkdom te vergroten. Een keurmerk maakt insectvriendelijk beheer minder vrijblijvend; het is een afspraak waar we allemaal voor gaan.

Waarom wil de gemeente Utrecht Kleurkeur?

Utrecht maait al sinds de jaren '80 op een manier die de natuurwaarde verhoogt, namelijk met ons hooilandbeheer. In de Utrechtse soortenlijst hebben we toegezegd de resultaten van dit jarenlange beheer (orchideeën, wilde bijen) te willen blijven beschermen en verder

te stimuleren. Nieuwe inzichten over insectvriendelijk beheer zoals gefaseerd maaien (15%-30% blijft ongemaaid) moeten nog een plek krijgen in onze organisatie en in ons beheer. Kleurkeur geeft ons de kans om insectvriendelijk beheer in alle wijken op dezelfde manier in de organisatie te verankeren. Wijkopzichters, ecologen en aannemers hebben allemaal dezelfde kennis, en spreken dezelfde taal.

De expertise die we opdoen in de eerste pilot Kleurkeurgebieden nemen we mee naar de gebieden die nu nog niet onder Kleurkeur vallen. We willen in de Kleurkeurgebieden en de hooilanden en ruigtes daarbuiten actief werken aan bloemrijke en insectenrijke graslanden.

Wat hebben we nodig?

Certificaten, een stip op de horizon en samenwerking. Om een 'Kleurkeur-gemeente' te zijn hebben we bij de aanbesteding van het maaiwerk specifiek gevraagd naar de Kleurkeur certificering van de aannemer. In het bestek (de voorwaarden die je aan maaiwerkzaamheden stelt) verwijzen we expliciet naar de [beoordelingsrichtlijn van Kleurkeur](#). Verder zijn we gestart met de certificering van onze eigen mensen. Alle deelnemers aan de eerste cursus zijn geslaagd. De eerste stap is dus gezet!

Nu gaan we aan de slag met de uitwerking van de doelen en de afspraken voor de verschillende Kleurkeurgebieden. We werken de monitoring uit en maken afspraken met beheerder, aannemer en ecooloog .

In het beheerplan (of ons groenbeheersysteem) spreken we af met elkaar (beheerder, ecooloog, aannemer) hoe we de gestelde doelen gaan halen. Ieder jaar wordt het beheerplan met elkaar geëvalueerd en aangepast als dat nodig is.

Hoe ziet Kleurkeur er buiten uit?

Na iedere maaibeurt blijft er altijd een deel van de planten staan (15% – 30%). Hier experimenteerde Utrecht al mee in de vorm van 'bloemeilanden'. De Vlinderstichting noemt dit de 'verlenging van de bloemboog': er zijn altijd bloemen te vinden. Deze staan het liefst in de zon.

De vegetatie wordt afhankelijk van de rijkdom een of twee keer gemaaid. Het kan wel zo zijn dat er meer dan twee maairondes plaatsvinden (bijvoorbeeld bij sinusmaaien (waarbij je eerst een pad maait). In gebieden die aan het verruigen zijn en bij sinusmaaien mag dit maximaal 4 maairondes zijn.

Het maaisel wordt binnen 5 dagen opgeruimd. Zo kunnen insecten uit de gemaaide vegetatie een nieuwe schuilplek zoeken, maar komen de voedingsstoffen uit het maaisel niet in de bodem.

Er wordt gemaaid op momenten dat de insecten actief zijn. Het is warm (boven de 15 graden), het is droog (bij regen vliegen insecten niet), het is niet te vroeg in de ochtend (dauw en kou maken insecten minder mobiel).

Kleurkeur geldt pas vanaf één meter uit de weg. De graszone langs de weg (bebakeningsstrook) mag worden beheerd met een maai-& zuigcombinatie. Deze maaimachine klepelt de vegetatie en zuigt het maaisel direct op. Dit is ongunstig voor insecten, maar Kleurkeur staat dit dus wel toe. In Utrecht beheren we alleen de berm op deze manier waar de (verkeers)veiligheid in het geding is.

Maar wat we vooral buiten verwachten te zien is nóg meer bloemen, vlinders, wilde bijen, sprinkhanen en natuurlijk blije bewonderaars van al deze natuurrijke plekken in Utrecht.

3 Publieksexcursie Vechtoeverpark

Afgelopen jaar zijn er ideeën geopperd over mogelijke nieuwe activiteiten van de plantenwerkgroep naast de inventarisaties. Eerst hebben Gitty, Lia, Hermien en Richard hier over gepraat. Hieruit kwamen een paar ideeën naar voren zoals

- een wandeling met buurtbewoners door een hooilandje/kleurkeurgebied dat wij geïnteriseerd hebben.
- informatiebordjes per hooilandje / kleurkeurgebieden maken, zodat de wijkbewoners attent gemaakt worden op planten in hun omgeving.
- Botanisch stoepkrijten.

Daarna hebben Ryoko, Saskia, Lia, Richard en Jessica van Essen van 'Utrechtnatuurlijk' bij elkaar gezeten om één van deze plannen verder vorm te geven. Dit werd een publieksexcursie in het Vechtpark, het gebied dat wij dit jaar geïnteriseerd hebben.

Het doel van deze publieksexcursie

We – KNNV en Utrecht Natuurlijk – willen een publieksactie om bewoners bewust te maken van de prachtige hooilandjes en meer mooi groen in de stad. We willen informeren (naambordjes planten/excursies) en enthousiasmeren (mooie dingen laten zien). We willen laten zien dat inventarisatie en beheer samenhangen en nodig zijn. We ook vertellen iets over huidige en gewenste beheer van de gemeente, voor zover we dat weten. We maken er geen reclame voor het beheer van de gemeenten daar zijn wij niet verantwoordelijk voor, maar geen beheer betekent verruiging.

Plan

Een inloop-excursie in het Vechtoeverpark op donderdag 27 mei. Van 19.00 uur tot 20.30 uur kan iedereen o.l.v. een lid van de pwg het gebied inlopen en wordt er verteld wat er te zien is.

De voorbereidingen starten eerder op de dag met het neerzetten van ca. 15 bordjes met namen van planten met wat extra informatie over die plant.

Over de soorten die op de bordjes kunnen staan heb ik al nagedacht. Hieronder een lijst van plantensoorten die in Vechtoeverpark voorkomen. Achter de soort staan een aantal 'weetjes'. **Aanvulling op deze soortenlijst en aanvulling op de weetjes zijn zeer welkom. Op 28 januari om 16.00 uur is overleg met Jessica van Essen (Utrecht Natuurlijk) online overleg. Geef aan mij door als je hierbij aanwezig wil zijn.**

Algemene weetjes:

- Planten willen niet opgegeten worden. Weglopen kunnen zij niet van de vraatzuchtigste dieren, planteneters. Planten zijn geniepig, zij maken gif en/of doorns

om niet opgegeten te worden. Veel kruiden hebben een speciale smaak om vies te smaken voor hun belagers of om giftig te zijn voor deze.

- Elke soort zijn eigen specifieke eisen aan het milieu, grondsoort, vochtigheid, verstoring, begrazing, licht, verdichting van de bodem, enz.
- Grassen hebben nog een andere manier gevonden om zich te beschermen tegen herbivoren. Zij hebben kiezel in hun celwanden waardoor de kiezen van de planteneters snel slijten. Die grote grazers die kiezen kregen met doorgroeiende kiezen (koeien, paarden, herten) konden toch gras eten. Wanneer de kiezen na (bij paarden) ca. 30 jaar niet meer doorgroeien, verhongert het dier. Ook kunnen grassen weer doorgroeien nadat ze afgegraasd zijn.

1	Echte koekoeksbloem Silene flos-cuculi	vochtige bodem kan niet tegen bemesting Door velaging van de grondwaterstand en bemesting wordt deze soort steeds zeldzamer. flos-cuculi betekend koekoeksspuug (van het spuugbeestje) dat vaak op de plant wordt gevonden.
2	Beemdooievaarsbek Geranium pratense	vrucht als een snavel van een ooievaar, ronde blaadjes als een O van ooievaar. i.t.t. reigersbek Ooievaarsbekken opmerkelijke beweging van de bloemsteel: voor de bloei hangen de knoppen voorover, tijdens de bloei staat de bloem rechtop, na de bloei hangt de vrucht, als de vrucht rijp is, staat de vrucht rechtop. Zo heeft de bloeiende bloem nooit 'last' van de andere stadia. Het zaad boort zich in de grond, hygroscopisch pratense betekent in weide groeiend
3	Boerenwormkruid Tanacetum vulgare	geur vroeger gebruikt om vee te ontwormen, giftig voor zoogdieren waarschijnlijk niet voor slakken komt veel voor in het rivierengebied
4	Echte valeriaan Valeriana officinalis	maakt valeriaanzuur tegen slakken en deze stof is voor ons rustgevend. officinalis betekent geneeskrachtig houd van vochtige plaatsen, oevervegetatie
5	Fluitenkruid Anthriscus sylvestris	Schermbloem scherm uitleggen valt op voor insecten massaffect. geen gespecialiseerde bloembezoekers
6	Gewone berenklaaw Heracleum sphondylium	maakt een stoffen, furanocumarinen, die o.i.v. UV-licht giftig zijn voor bacteriën, schimmels, insecten en zoogdieren. Zaden kiemen pas na langdurige vorstperiode. kan niet tegen schaduw Reuzenberenklaaw
7	Gewone engelwortel Angelicasylvestris	Zelfde soort gif als berenklaaw alleen minder erg. Veroorzaakt eventueel zwemmerseczeem als na het zwemmen erop gaat liggen. kneuzen speciale geur (benedictijner likeur)
8	Glanshaver	Windbestuiver hooikoorts

	Arrhenatherum elatius	grassen in Nederland komen door ontbossing door de mens zaadverspreiding via vacht/sokken hooilandgras kan slecht tegen begrazing
9	Grote vossenstaart Alopecurus pratensis	vos laat los veel in hooilanden, vochtiger dan Glanshaver
10	Gewoon timoteegrass Phleum pratense	timotee geeft niet mee. bastaard van Klein timoteegrass en een andere soort. In 18 ^e eeuw gepropageerd door Timothy Hanson als voedergewas (naam)
11	IJle dravik Anisantha sterilis	Naalden voor verspreiding van de zaden via vacht van dieren. bodemverstoring
13	Zachte dravik Bromus hordeaceus	harig, vinden grazers niet lekker. eenjarig Bodemverstoring. wegbermen e.d.
14	Groot streepzaad Crepis biennis	Insectenbestuiver opvallend eventueel geur lijkt op paardenbloem tweejarige plant 1 ^e jaar wortelrozet, 2 ^e jaar bloei dan afsterven (meestal) Groeit in hooilanden, voedselrijk. voor kieming openplekken nodig (mollen, ruw maaien)
15	Paardenbloem Taraxacum officinale	samengestelde bloemen afzonderlijke bloemen uittrekken zaadverspreiding door de wind vruchtzetting zonder bevruchting (apomictisch) erven alleen in de vrouwelijke lijn. Geen 'vaders' soms wel bevruchting
16	Knoopkruid Centaurea jacea	Prikkelbare meeldraden: als de bloem wordt aangeraakt trekken de helmdraden samen, waardoor het kokertje van helmknoppen omlaag wordt getrokken. Het stuifmeel komt dan bovenop te liggen voor het bezoekende insect. Hierdoor minder kans op verlies van stuifmeel door wind of regen. voorkeur voor matig voedselrijke bodem
17	Scherpe boterbloem Ranunculus acris	scherp, smaakt niet lekker voor grazers, kruipende en blaartrekkende nectar alleen in de loop van de middag, dan komen vliegen de bijen van boterbloem naar boterbloem. weinig nectar meer stuifmeel voor bijen. Bij regen buigen de bloemstelen om ter bescherming. Stempels rijp voor de meeldraden. Hierdoor vaker kruisbestuiving.
18	Kalmoes Acorus calamus	geur, daarom niet gegeten door grazers. Gebruikt voor Berenburger en deventerkoek. groeit langs rivieren. Oude cultuurplant. In Nederland geen vruchtzetting. Verspreiding alleen door wortelstokken of fragmenten of de mens.